

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 17 (8653)

27 АПРЕЛЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

КОБКЕК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

1-нши МАЙ – ЯЗЛЫКТЫНЪ ЯРКЫН ШАТЛЫК КУЪНИ

Кутлавлар

*Ногай районнынъ
сыйлы яшавшылары!*

Язлык эм ис байрамы – 1-нши Май куъни йылы куън саввлесине, оъз коллары ман келеектегимизди кураган, ислемерге суьетаганлардынъ айырым тыпаклыгы ман толыскан. Тийисли кепте куллык этпеге, тынышлыкта эм тил бирликте яшамага деген асыл ниетимиз бизим илгери оърленуьвимизге берк табан болады. Бизим ортак уьстинликлеримиз яшавымызды ийгилендиреди. Баьринъизге де берк ден савлыкты, танълыкты эм суьиймликти, йылувлукты эм тынышлыкты йорайман.

К. Янбулатов,
«Ногайский район» МО аькимбасы.

Оьрметли ердеслер!

1-нши Май – ол дайым да яшавымызга яньиртув аькелетаган энъ ярлык эм ортак асыл байрамларымыздынъ бириси. Сиз армаганда да, республикамыздынъ ямагат яшавында белсенли орын тутып, тынышлыкты саклавга, Дагестан халклары ара дослыкты эм бирликти беркитуьвге косымынъызды этерсиз деп сенемен. Халкымыз арасында тенълик, эмишлик, яхшылык идеаллары беркисин!

А. Зимин,
«Тарумовский район» МО администрациясынынъ аькимбасы.

Аялы дослар!

Сизди Язлык эм ис байрамы ман ак юректен кутлайман.

Ол тоьгерегимиздеги баьри зат: аьдемлер де, табият та ийги якка туьрленип, бизим юреклерде таза танъ сезимлерди тувдыратаган куън. Аьр биринъизге язлыктынъ шешекейли куънинде паряхатлыкты, мошшылыкты, эмишликти эм уьстинликлерди йорайман.

А. Погорелов,
«Кизлярский район» МО аькимбасы.

Шынты коьнъил мен суьйинген байрам

Муннан хыйлы йыллар алдын, Совет Союз заманында яшаганда Биринши Май байрамын – Кыйыншылардынъ тил бирлигининъ халклар ара куънине аьдемлер эртеректен аьзирленип баслайтаган эди. Байрам алдында уьйлер акланады, азбарлар сырланады, тоьгерек як тазаланады, аьдемлер оьзлерине янъы кийим карастырадылар. Халк байрамга шынты коьнъили мен аьзирленетаган эди.

Байрам куън аьдемлер кийинип-ясанып, колларына кишкей байраклар, шешекейлер, шарлар алып, байрамшылавга шыгатаган эдилер. Аьдемлердинъ юзлеринде язлыктынъ йылувлукты, байрамнынъ ярыгы ойнайды. Бас деп районнынъ авылларыннан да байрамшыламага Терекли-Мектебке келетаган эдилер. Сонынъ уьшин де байрам куън коьптен коьрмеген ювыкларыньды, досларыньды, танысларыньды коьресинъ,

суьйинесинъ. Сол йылларда аьлигидегиндей газеллер, аьр аьдемде енъил автомашиналар йок эди. Аьдемлердинъ коьбиси кызыл кумаштан бортларына плакатлар кагылган юк тасыйтаган автомашиналар ман келетаган эдилер. Сонъ байрамды аьр бир авыл оьзи байрамшылап баслады.

Байрам куън Терекли-Мектебинъ орамлары ман шат коьнъилли балалар, ясуьйкенлер барадылар, олардынъ завкы тавыслары занъырайдылар. Сол куън спорт шаралар, ат шабыс озгарылатаган эди. Ол замандагы юйрик атлар атаклы болатан эдилер, олардынъ атларын сав районнынъ халкы билетан эди. Айтпага, Нариман авылда Каска, Буян, Коьк атлар аьр йыл сайын ат шабысларда биринши орынды алып туратан эсимде.

Байрам куън митингте аькимлер, аькимлердинъ касында юретаган ишчилер эм

эгиншилер соьйлейтаган эдилер. Аьр ким оьзи биледи сондай соьзлердинъ баасын. Сондайлардынъ ишинде ак юректен, ялынлы эм кызыклы соьйлейтаган сийрек аьдемнен баска, коьбиси уьйреншикли, китап соьзлерди айтатан эдилер. Сондай шыгып соьйлевлерди сол заманда да, аьли де суьймеймен. Сол заманнынъ демонстрациясы да коьнъилге оьз ийги себебин этетаган эди.

Сол заманда байрамда аьдемлер шынты коьнъил мен суьйинетаганы – совет аьдемлердинъ ишки дуьнясы аьлигидегиннен туьрли болган деп ойлайман. Ол йылларда аьлиги капитализмнинъ кылыклары аьдемлердинъ юреклерине толысынша кирмеген эм «Аьдем аьдемге – дос, кардаш, аданас» деген соьзлер тилде тувыл, коьнъилде эди.

Кайтып келер ме экен сол бирлик арамьызга?

М.КОЖАЕВ.

Кутлавлар

Сыйлы дагестанишылар!

Сизди Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы атыннан Язлык эм ис байрамы ман кутлайман.

Ол куън биз исши эм эгинши аьдемлерди, ис коллективлерди алгыслаймыз, неге десе бу байрам – тынышлыктынъ эм курылыстынъ белгиси, соны ман аьел онъайлыгы, элимиздинъ эм республикамыздынъ келеектегиси мен байланыслы. Баьри ердеслерге тынышлыкты эм тыпаклыкты, Дагестаннынъ эм Россиядынъ оьрленуьви уьшин армаган аьрекет этуьвде уьстинликлерди, ден савлыкты, наьсипти йорайман.

В. Деревянко,

ДР Сырт территориаллык округындагы ДР Аькимбасынынъ Толы ыхтыярлы ваькили.

Баалы авылдаслар!

Сизди янъы сайланган район Депутатлар йыйыны атыннан Язлык эм ис байрамы ман кутлаймыз. Заманлар туьрленеди, ама бизим бас байлыкларымыз – тынышлык, эмишлик, дурыслык туьрленмейдилер. 1-нши Май байрамы коьп йыллардан эм энди де бизди тувган еримизди оьрлендируьвге, яшавымызды берекетли, наьсипли, онълы этуьвге даьвлэндиреди. Бу ыспайы язлык куъни шоьллигимизди ийгилендиргендей, сизге ийгиликлер, янъы ис уьстинликлер, берк ден савлык эм оьрленуьвди йораймыз.

Р. Насыров,

«Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ председатели.

Наьсипти эм онъып яшавды йорайман

Биринши Май куън Россияда Язлыктынъ эм Истинъ байрамы белгиленеди. Элдинъ тарихине ол байрам тынышлык пан, ис пен эм тил бирлик пен байланыслы болып кирген.

Коьп аьдемлер уьшин Биринши Май байрамы оьзининъ баасын буьгуьнге дейим де йоймаган. Тынышлык эм Ис деген аньламлар курылуьвдынъ дайымлык йолдасы, аьр кай-

сы ямагаттынъ оьсуьвининъ, аьдемлердинъ яшавын ийгилендируьвдинъ мырсаты боладылар.

Биринши Май – миллетлер ара бир-бирисин аньлавдынъ, тынышлыктынъ эм туьрли динге ьнанатаган аьдемлер арасында татымлыктынъ байрамы болады.

Буьгуьн, Россия уьшин, сав дуьня халклары уьшин кыйын

заманда, бузылуьвдынъ орынына биргелес ислев эм туьзуьв керек экени белгили.

Бизим районнынъ оьсуьвине эм беркуьвине бизим ердеслердинъ коьп несиллери уьлис косканлар. Биз сол ийги аьдетти бардырмага эм районуьмызды оьрлендируьв, ювыкларымыздынъ яшав аьлин ийгилендируьв уьшин баьри куьшимизди салмага тийисли-

миз.

Сыйлы ердеслер, сизди Язлыктынъ эм Истинъ келеткан байрамы ман кутлайман. Байрам куьнлерде Сизге берк ден савлыкты, узак яшавды, ювыклардынъ эс беруьвин эм суьйимин, наьсипти эм онъып яшавды йорайман.

Э. КАРАГИШИЕВ,

«Бабаюртовский район» МО аькимбасы.

Байрам

шаралары

1-нши Май

10 саьатте – Яй клубынынъ касында митинг, концерт программасы.

10 саьат 30 такыйкада – спорт шаралары (футбол, волейбол, гиръ коьтеруьв).

Солай ок халктынъ ял алуьвы, савьдегерлик-сатув аьрекети.

«Село Терекли-Мектеб»

СП МО администратиясы

МАХАЧ ДАХАДАЕВКЕ – 135 ЙЫЛ

Кыска, ама яркын оьмир

Быйыл атаклы дагестан революционер, Дагестанда Совет властин токтастырув уьшин ялынлы куьресуьвши Махач Дахадаев тувганлы 135 йыл толды.

Махач (Магомед-Али) Дахадаев 1882-нши йылдын 2-нши апрелинде Авар округынын Унцукуль авылында ярлы темирши аьелинде тувган. Хунзахтагы бир класслы орыс школада Махач аьрув оькыган. Соны уьстинликти кутарып, директордын маслагаты ман ол Темир-Хан-Шура каладын реальный училищесинин аьзирленгиш боьлигине туьседди.

1900-ншы йылда М.Дахадаев Петербурттагы темир йол инженерлер институтына окувга туьседди. Сол заман ол мундагы революционерлер организациалары ман ювыкласады эм 1901-нши йылда РСДРП сырасына алынады. 1905-нши йылда Дагестанга кайтады. Темир-Хан-Шурадагы РСДРП организациасынын етекшилеринин бириси болады. Февраль революциясыннан сонь

М.Дахадаев Заманлы Дагестан Область Исполкомынын сырасына киреди. 1917-нши йылдын май айында «Дагестан Социалист куьбининь»

сырасына кирген. Соньында М.Дахадаев «Савлай власть – Советлерге!» деген шакьрув астында коьтерилген большевиклердин ягын тутады.

Октябрь революциясыннан сонь М.Дахадаев Дагестанда Советлер властин токтастырув исине оьз аьрекетин толысынша багыслаган. Уллубий Буйнакский ман бирге Дагестан Кызыл Аьскерин туьзген, соны Дагестанга кирген герман-туьрк эм полковник Лазарь Бичераховтын аьскерлерине карсы согысларда етекшилейди. 1918-нши йылдын 9-ншы сентябринде Советлер властинин явлары ман согыста ян берген.

Махач Дахадаевтин сыйына 1922-нши йылдын 10-ншы июлинде Порт-Петровск каласына Махачкала деген ат берилген. 1930-ншы йылдын 19-ншы апрелинде ДАССР Урарин районы Дахадаев районына айландырылган. Махачкалада Дагестаннын айтувлы ямагат эм политикалык аьрекетшисине эстелик салынган.

Сувьретте: М. Дахадаев (биринши сырада оньда).

«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО АДМИНИСТРАЦИЯСЫНДА

Уйгынлав комитет туьзилген

Янъыларда «Ногайский район» МО аькимбасынын токтасы ман 1941-1945-нши йылдын Уллы Аталык согысынын 72-нши йыллыгына аьзирлик коьрув эм шараларды озгарув уьшин тоьмендеги сырасы ман уйгынлав комитет туьзилген:

Янбулатов К.З. – «Ногайский район» МО аькимбасы, уйгынлав комитетинин председатели.

Шангереев Р.С. – «Ногайский район» МО администрация аькимбасынын куьлыгын юритуьвши, уйгынлав комитетинин председателинин орынбасары.

Уйгынлав комитетинин азгалары:

Межитов А.З. – «Ногай-

ский район» МО администрация аькимбасынын орынбасары.

Санглибаев М.Д. – «Ногайский район» МО администрация аькимбасынын куьлыгын юритуьвши.

Шандавова Т.Н. – «Ногайский район» МО администрация ислери мен управлюющий.

Абубекерова С.К. – район Хатын-кызлар Советинин председатели.

Авезов А.М. – «Ногайский район» МО-сында УСЗН етекишиси.

Бекбулатов М.С. – Яшавшыларды социаллык яктан коршалав Фондын директоры.

Баймурзаев М.Б. – ДР-нын «Ногайское райветуправление» ГБУ етеки-

си.

Койлубаев А.И. – Россиядын Ногай районы бойынша ОМВД етекишиси.

Башантавова Н.Н. – «Ногайский район» МО администрациясынын архив соравлары бойынша бас специалист.

Кудайбердиев Я.Т. – маданият боьлигинин етекишиси, «Ногайский район» МО администрация аькимбасынын орынбасары.

Кожеева Э.Ю. – ДР-нын «Шоьл тавысы» республикалык газетасынын редакциясы» ГБУ бас редакторы.

Менглиязов А.Я. – «Ногайский район» МО администрациясынын Авыл хозяйство управление-

си» МБУ етекишиси.

Мурзагишиев Р.Т. – «Ногайский район» МО аькимбасында Аксакаллар советинин председатели.

Сангов Э.С. – «Ногайский район» МО-сынын ямагат палатасынын председатели.

Отегенова К.Ю. – «Ногайский район» МО администрациясынын билимлендирув боьлигинин етекишиси.

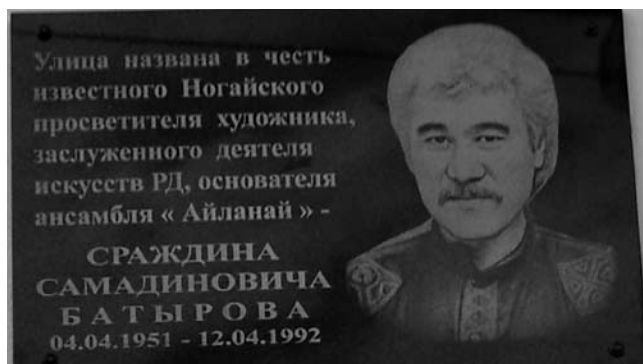
Сангишиев А.М. – Согыс, ис, савытлы куьшлер эм правосаклав органларынын район советинин председатели.

Сарсеев С.А.А. – «Яслык» МЦ МБУ директоры.

Авыл поселениелер аькимбаслары.

СРАЖДИН БАТЫРОВТЫНЪ ЭСТЕЛИГИНЕ

Сенинъ атынъ мутылмас

Ногайымнын уллы сувьретшиси, шаири Сраздин Батыровтын эстелигине мемориаллык такта (сувьретте) ашылувына багысланган шара огти янъыларда Терекли-Мектебте онын аты берилген орамда. Мунда ногайымнын

41-нши баьтири– Сраздинди ювык таныганлар – Нарбике Муталлапова, Я.Кудайбердиев, К.Зарманбетов, М.Ваисов, тенъи Т.Кидирова онын суьйикли карындасы Вагидат Батырова эм оны билгенлер «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимба-

сы З.Аджибайрамов, «Шоьл тавысы» республикалык газетасынын бас редакторы Э.Кожеева уйкен суьйиниши эм оькиниши мен онын акында хабарладылар. Суьйиндилер эм оьктемсидилер Кудай айырып ногай халкына сондай уллы аьдемди бергенине, иси тири, коьпшет элдерде ногай сувьретшидин аты белгиле экенине, оькиндилер сосындай аьдемдуньядан айлак эрте кешкенине.

– Сраздин бир куьн биздей аьдемлердин акында йок болган сонь айтылар деп айтканы эсимде, аьне сосы куьнде етти. Дайым да мен оны таныган, билген аьдемлерге,

онын атын бу куьнлерде айтканларга Кудайдан ден савлык тилеймен. Коьп савболынъыз онын эстелигин сыйлаганынъызга, – деди юрегиндеги уйкен сезими мен, коьзиндеги коьзяслары ман Сраздинин карындасы.

Солай ок шарада З.Аджибайрамов мемориаллык тактады салувда уьлис коскан орам яшавшылары С.Аджимухтаровка, А.Янмурзаевке, акша яктан коьмек эткен А.Абубекеровка Сый грамоталар тапшырды. Джанибеков эм Кадрия атындагы школалардын окувшылары Сраздинге багысланган ятлавлар оькыдылар, аьлемет тавысы ман У.Найманов йырлады.

Н. КОЖАЕВА.

КОНКУРС

Етекшиликти ийгилендирув ниет пен

Россия Федерациясынын Оькиметинин 2016-ншы йылдын 18-нши августындагы 815-нши номерли «Ийги муниципаллык ис аьрекет» деп аталган Савлайроссиялык конкурсы акында» деген токтасына коьре, Дагестан Республикасынын Оькимети быйылдын 12-нши апрелинде 89-ншы номерли оьз токтасын кабыл эткен.

Сол токтаска коьре, энди-гиден армаган йыл сайын «Ийги муниципаллык ис аьрекет» деп аталган Савлайроссиялык конкурсынын республикалык кезеги оьткерилип басланады. Сонын енъуьвшилери соньында бу конкурстын федераллык кезегинде катнаса-яклар.

Йогарыда белгиленген ДР Оькиметинин токтасына коьре, «Ийги муниципаллык ис аьрекет» деп аталган Савлайроссиялык конкурсынын республикалык кезеги акында положениеси беркитилген. Соны ман бирге айтылган конкурстын республикалык кезегин уйгынлав эм оьткериуь бойынша Конкурс комиссиясынын сырасы белгиленген. «Кала курувшы политика, яшавшылардын онъайлы яшав аьрекетин канагатлав эм турак уьй-коммуналлык хозяйствосын оьрлентув» номинациясы, «Муниципаллык экономика политикасы эм муниципаллык финанслары ман етекшилев» номинациясы, «Муниципаллык образованиелеринин яшавшылары ман пайдалы «эки яклы байланысты» канагатлав, территориаллык ямагат самоуправление оьрлендирув эм баска

туьрли кеплерде ерли самоуправленидин аьрекетин юритуьвге граждандарды киргистув» номинациясы бойынша конкурс аьризелерин карастырув эм айырув бойынша ишти туьркимлеринин сыралары беркитилген.

Конкурстын республикалык кезегинде кала округлары, кала эм авыл поселениелери катнаспага боладылар. Конкурста катнасув уьшин муниципаллык образованиелери тийисли йорык пан аьзирленген аьризелерин йыл сайын 1-нши майга дейим номинациялар бойынша конкурс аьризелерин карастырув эм айырув бойынша тийисли ис туьркимлерине йибередилер. Конкурс комиссиясы аьр бир номинация бойынша 1-нши июльге дейим ийги ис аьрекет коьрсетилинген конкурс материалларын йиберген муниципаллык образованиелерин белгилейди.

Конкурс комиссиясы конкурстын республикалык кезегинин тийисли номинациялары эм катнасувшылар категориялары бойынша тамамында уьш енъуьвшиди айырады, солардын арасында биринши – уьшинши орынлар уьлестириледи.

ХРИСТИАН ДИН БАЙРАМЛАРЫ

Ногай районда конакта

«Светлая седмица» яде Пасха юмасы – ол Пасхадан сонъгы ети куьн. «Светлая седмицадын» уллы юмасында Божия Матерь иконасынын эстелиги эм литургиядан сонь сувдын уьскируви болады. Сосы белгиленген православие дининин шаралары Ногай район орталыгы Терекли-Мектеб авылынын христиан оьлигинин касындагы килседе этилинди. Мунда конакта дин аьрекетшиси Махачкала эм Грозный епископы, варлаам В.Пономарев болды, ерли православие христиан дининин васькиллери йыйылдылар. Ол коь-

птен бери Ногай районына келип, мундагы храмды коьрип, баьри ногайларды эм мундагы христиандарды Христостын кайтадан тирилуви мен байланыстагы байрам ман кутламага суьйигени акында республикалык «Шоьл тавысы» газетасынын бас редакторы Э.Кожеева ман соьйлегенде айтты. Тагы да ол килседе яракландырув куьлыклары тамамланып, бу авылдагы христиандар мунда дин шараларын толтырса яхшы болагын белгиледи.

Н. ЭРЕЖЕПОВА.

Сувьретте: шарадан коьринис.

АВЫЛДАСЫМЫЗ АКЫНДА

Ханбийке-абайдынъ кыйыны

Ханбийке-абай тийисли тыншаювга шыкканша эртеннен кара кешке дейим, керек болса туынлей де, суыйикли кеспи-синде белсенли илеп турган. Сувык аязлы куынлерде, исси туншык шаклар-да орамларда бир инсан коьринмейди десенъ, туьрли дарманлар толы уьйкен дорбасын алып бараятырган Ханбийке Хасавовады коьрсенъ, сейир тувыл эди. Ол – тилек тилеген бир аьдемнинъ де йигерин йыкпаган аьдем, Ханбийке-абай – сондай да ийги, юмсака касиетли хатын.

Ханбийке-абай кесписине бек алал хатын эди. Ол тийисли кепте доьрт балады да тербиялаган эм, туьз йолга салып, аьр бирисине йогары кеспили билимди бермеге шалыскан. Онынъ балаларына дайым ийги коьрим эсабында – атасы Янболган ман анасы Ханбийке. Буьгуьнлерде анасынынъ ызын ызлап, кишкей кызы Кадрия медицина куллыкшысы болып Сургут каласынынъ бир балалар бавында куллык этеди.

Буьгуьнлерде Ханбийке-абай тийисли тыншаювда болса да, ол медициналык ярдам керексе, билгенин аямай, тилекти толтырады. Яньыларда да Ханбийке-абайдынъ ярдамы авыл яшавшысына керекти. Ол болды онынъ эмленуьвининъ бас себепшиси.

Ызгы уьш айдан бери бизим Карасу авылымызда фельдшер йок. Авыл аьдемлери авырыса, кимге бармага кереклер?

Хатын авырып, эт кызувы 40 градуска дейим коьтерилип, уьйинде даына алмай ятканда, онынъ увулы ман эри авылымызда бар яс медицина куллыкшысына келмеге, ярдам этпеге тилек салган эдилер, ама, оькинишке, «оьзи келсин» деген явап эситкенлер. Сонынъ акында айтпага да уят, болса да сондай аьлге биз калганмыз. Гиппократ анты, аьши, кая?

Биз – Карасу авыл яшавшылары, фельдшерсиз бек кыйналамыз. Газета бетлеринде, район администрациясына, ЦРБ етекшиси З.Балигишиевке уьйкен тилек саламыз –бизим авылга Ханбийке-абайдай медициналык куллыкшысын йибермеге. Биз энди Ханбийке Даудовна Хасавовадай медициналык куллыкшысын коьрер ме экенмиз?

Карасу авыл яшавшылары.
Суьврете: *Х. Хасавова.*

АЛТЫНАЙ АТУОВА:

«Баьри аьдемлерди де, яшавды да суьемен»

«Хатын суьврети» программа-сынынъ катнасувшысы –«Ногай давысы» республикалык газета-сынынъ бас редакторы, Карашай-Шеркеш Республикасынынъ ат казанган журналисти Алтынай Атуова. Ол Карашай-Шеркеш телевидениесининъ басланувында эм диктор школасын оьткен коьп болмаган телевизионщиклер сырасында болган. Онынъ насихатшысы Анна Шатилова эди.

2002-нши йылда Алтынай Атуова ногай тилинде баспаланатаган республикалык «Ногай давысы» газетасын етекшилейди. Белгиленген газетадынъ тарихине ол биринши кыскайкы

бас редактор болып кирген. Тезден «Ногай давысы» газетасы 80 йыллык мерекесин белгилеет.

Алтынай Атуова школада оқыган йыллардан алып сосы газетага макалалар язган, онынъ атасы Юнус Атуов болса, газетадынъ штатта болмаган корреспондент болган.

«Хатын суьврети» программадынъ катнасувшысы – оьз исине яваплык пан караган кыскайкы. Ол бир де кыйынлыктардан коркпаган эм арымай оьз мырадына етиспеге шалысады. «Баьри аьдемлерди де, яшавды да суьемен» деген шақырув астында соьздинъ устасы, яркын кыскайкы Алтынай Атуова яшайды.

АЬДЕМ ЭМ ОНЫНЪ ИСИ

Балалар оьнерлерин арттырувда

Ис йолдасым Боранбийке Коккезова ман мени бу яшавда коьп зат байланыстырады. Узактагы 1980-нши йылларда биз, Нариман авыл мектебинде сегизинши классын оқып битирип, экевимиз Махачкала каласына йол алдык. Мунда, тийисли сынавларды оьтип, оьзимиз сайлаган кеспилер бойынша окув ошакларына окумага туьстик: Боранбийке – Г.Гасанов атындагы музучилищесине, мен – Джемал атындагы художественный училищесине.

Соннан сонъ да яшав бизди айырмады: аьли экевимиз де Терекли-Мектебинъ С.Батыров атындагы саниятлар мектебинде окутувшылар болып куллык этемиз. А буьгуьнги соьзим – Боранбийке Коккезова акында.

Окувын битирген сонъ, Боранбийке Муса улы Мамедья ман татым аьел курып, айдай юзли эки кызлардынъ анасы болды. Уьйкен оькинишке, 1990-ншы йылда, каты авырувдан сонъ, 27 ясында суьйикли ян косагы замансыз дуныядан тайды. Яшав кыйынлыктарынан оьтуьв кыскайкыга енъил тувыл эди, ама эки баласын асырап-оьстирип, оьзлери сайлаган окув ошакларында да окумага ярдамын тийгистти. Кишкей кызы Айшат, анасынынъ йолы ман барып, Г.Гасанов атындагы музучилищесин оқып битирген, эм бу куынлерде ол – савлай ногай халкынынъ оьктемлиги деп айтпага керекпиз.

Училищеден сонъ ол Ростовтагы С.Рахманинов атындагы патшалык консерваториясында да окуган. Талаплы кыз эки окув ошакларын да кызыл дипломман битирген, эм бу куынлер-

де Айшат Ростов Патшалык драмтеатрында фортепиано алатында ойнайды. Уьйкен кызы Медина музыка ман яшавын байламаса да, бала шакта ерли саниятлар мектебинде алган билими негизинде фортепианода ойнавды аьлиге дейим мутпайды, буьгуьнде ол уьш балады тербиялап оьстиреди.

Боранбийке Коккезовадынъ ерли саниятлар мектебинде куллык этуьви онынъ яшавында айырым орын тутады. Онынъ ис аьрекетти, берген дерислери меним коьзлерим алдында оьтеди: юрек сезимлери мен аьр баладынъ коьнъилин ашар, аьр бирисине керекли соьзлер табар. 1991-нши йылдан алып ол – саниятлар мектебинде хор боьлигининъ етекшиси. 2012-нши йылда Уллы Енъуьвдинъ 65 йыллыгына багысланган концертте ол хор ман сценага дирижер эсабында шыкканы эсимизден таймайды. 2016-ншы

йылда балалар хор саниятын оьрлендируьв уьшин Россия ногайларынынъ ФНКА Оьр Советининъ Сый грамотасы ман савгаланган.

Оьзи сайлаган кеспи бойынша аьрекет этип, окувшыларынынъ оьнерлерин оьстирип, олардынъ уьстинликлерине куьезленип бардырады куьндегилик исин. Окувшылары да район ишинде озатаган, республикалык, савлай-россиялык, халклар ара конкурсларда катнасып, туьрли дережели савгаларга тийисли боладылар. Айтпага, окувшысы Айлин Аджиева «Голос детства-2015» регионлар ара конкурсунинъ (Черкесск каласында) I дережели лауреаты болды, «Зимний Крым» (Симферополь каласында) конкурс-фестивальде халк жанры бойынша – Гран-При иеси, орыс жанры бойынша – енъуьвши болды, 2016-ншы йылда «Ногай Эл» радиостанциясынынъ сыйлы дипломына тийисли эти-

линди. Баска бир тербиялавшысы Мадина Картакаева С. Прокофьевтинъ 125 йыллыгына багысланган «Оьнерлилерге йол» деген регионалык конкурсунда (Грозный каласы) Шешен Республикасынынъ маданият министерствосы, «СССР халк артисти М.Магомаев атындагы миллет анъ мектеби» ДО ГБУ атыннан дипломга тийисли болган.

1995-нши йылдан алып Боранбийке Коккезова йылда да озгарылатаган «Шоьл тавыслары» район конкурсунда жюри агзасы эсабында ортакшылык этеди. Онда онынъ окувшылары да катнасады. Коьп йыллар бойы Боранбийке Коккезова оркестр артисти эсабында коллектив пен бирге Дагестан, Астрахань, Кобан ерлеринде гастрольлерде болган.

Яньыларда да Боранбийке Исмаиловнадынъ саниятлар мектебинде дерис бере-таган боьлмесине киргенде, коьзлеринде суьйинишин ясырмай, окутувшымага сыйлы кагытты – РФ ФНКА Оьр Совети атыннан разылыкты коьрсетти. Онда, оьзек те, бизим балалардынъ оьнерлерин оьрлендируьв уьшин окутувшыга каратылган коьп ийги разылык соьзлер бар.

Боранбийке Коккезова – наьсипли ана, саниятлар мектебининъ окувшыларынынъ суьйикли окутувшысы эм насихатшысы, сыйлы ис йолдасымыз. Ак юректен ога берк ден савлык, узак яшав оьмирин, армаганда да бийик уьстинликлерге етискенди йорайман.

М. ОТЕВАЛИЕВА.
Суьврете: *Б.Коккезова кызлары эм йиенлери мен.*

Насихатшым эм йолландырувшым...

Мине сойтип айтпага сүемен халкымнынъ суыйкли эм сыйлы язувшысы Суюн Имамали улы Капаев акында. Оны мен озим яшавымда сынадым эм анълап алдым. Юрегимнинъ сонъгы урувына дейим яшавымда ийгилик эткен аьдемлерди эсимде сакламага керекпен. Аьне сондай ой ман мен бу куьнлерге дейим яшап эм аьрекет этип келемен. Солардынъ бириси эм аявлысы Капаев болып калды... Быйыл сыйлы ясуыйкенимизге, белгили язувшымызга эм шаиримизге 90 йыл да толады...

Суюн Имамали улы Капаев 1927-нши йыл 3-нши май куьнинде Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Адыге-Хабль (аьлигиси Ногай) районынынъ Эркин-Юрт авылында тувган.

Мен озим сыйлы агайымызды 1962-нши йылдан алып таныйтаган эдим. Сонъында танысувымыз уйкен дослыкка эм тар байланыска да айланды. Мен оны сыйлап эм оьрметлеп «Суыйн агайым» деп айтып келгенмен. Менимше, ол да ога разы эди. Сонъ 1963-нши йыл июнь айынынъ басында Черкесск каласында ногай язувшыларынынъ эм шаирлерининъ 1-нши конференциясы оьткерилди. Онда да бирге болдык, эм мен сол куьн Суюн-агай уйинде конак та болдым. Аьели мен таныстым. Сав кеше хабарластык, юрек сырларын тоьктик. Эм ол мага не зат акында язбага, кайтип язбага, темады кайдан излемеге кереги акында ой-маслагатын берген. Оьзининъ биринши язганлары акында айтып озган. Олар мага аьли де коьмеклерин берип келдилер. Ондай ийгиликти мутпага ярамас.

Оннан сонъ Суюн-агайымыз мага «Ленин йолы» газетасы ман, Черкесск каласындагы радиостудия редакциясы ман тар байланыс тутпага, студент яшавлары акында бос заманда материаллар ийбермеге керегин де айткан. Эм мен, онынъ маслагатын тынълап, коьп материаллар сол йылларда йыйганман эм газетага эм радиого берип турганман.

1966-ншы йыл Черкесск каласында «Йолда» деп аталып ногай тилинде меним биринши ятлавлар йыйынтыгым баспаланды. Эм онынъ редакторы агайым оьзи болды. Йыйынтыкты аьзирлемеге, текстлерди баспаламага ийги коьмегин берген. Меним коьнъилимди коьтерген эм коьп затка борыш-

лы эткен. Биринши кере, Черкесск каласына шақырып, мага сол йыйынтык уьшин гоно-рар да берилген. Дурысын айтсам, ол заман сондай акша яс аьдемге бек керек эди. Суюн мага Фазиль Абдулжалилов пан, Келдихан Кумратова ман, Аскербий Киреев пен байланыс йойма деп айтып турганы аьли де кулагымда дер эдим. Сав болсын, дурыс маслагат берген болыпты мага.

Сонъ йыллар оьтип, бизим Ногай шоьлине биринши кере Фазиль Абдулжалилов, Суюн Капаев, Баубек Карасов йолдаслар келдилер эм районнынъ бир неше авылларында йолыгыслар уйгынладылар. Эм сонда да Суюн-агайым маслагаты ман мен олар ман бирге йолыгысларда болганман. Сыйлы ясуыйкенлеримиз аьдемлер мен калай аьллесетаганын, ятлавларын калай окыйтаганын, оьзлерин кайтип юргистетаганын карап турганман. Мага Суюн Имамали улы язувшы эм аьдем эсапта да яраган. Аьли мен ногайлар арасында шыгып соьйлесем, ясуыйкеним акында йылы соьзлеримди уйкен оьктемлик пен айтаман. Суюннинъ мине сыдыраларын келтирмеге сүемен:

— *Ана тилим, суьт пен*

Канга синъдинъ, янга синъдинъ,

Дуныя коьрип, сени билип,

Сокпак сайлап, йолга миндим.

Ана тилим — алтын тилим,

Шеберленген, шешен тилим,

Сени сыйлап, сый бермесем,

Айыплыман, кешеш, тилим...

Мен де сыйлы ясуыйкенимди ана тилимдей суыйгенмен, сыйлаганман эм сыйым-

ды бергенмен. Мине куьнлерде де мен оны эсиме аламан эм онынъ язганларын тагы да, тагы да окып карайман. Онынъ ятлавларында, поэмаларында ногай халкы, онынъ уратаган тири юреги, Ногай шоьли, онынъ йылы ели, таьтли суыйими барлыгын сеземен. Аьлиге дейим де Капаев язып калдырган затлары бизге керегеди эм бизим арамызда яшайды. Болмаса, булай деп язбаган да болмас эди:

- *Халк карзасы соьз-ав деп,*

Соьзлерден тиздим тизинлер,

Эм оиладым оьзим деп:

«Керегер олар бир куьнлер».

Суюн-шаир «Оьлмесин меним соьзлерим», — дейди. Оьзи оьлсе де, кыйналмайды. Аьне шынты халк шаири, шынты Эл аьдеми солай болмага керек. Ол да коьп заттынъ акында айтады. Эм бугуьн биз Суюнге айтып озбага керекпиз: оьлмеген сизинъ соьзлеринъиз. Олар — халк пан, олар — бизим яшавымызда. А бизге, онынъ окувшыларына, онынъ аьр бир язганына эс беруьв керек. Язганлары акында ямагатка, боьтен де, ясларга айтып турув керек. Мен колымнан келген шаклы соны этпеге шалысаман. Ол — меним борышым. Мен Суюн Капаевти ийги таныйтаганлардан эм ийги билетаганлардан боламан.

Мен сонъгы кере Суюн Имамали улы ман Москва каласында язувшылардынъ конференциясында растым. Экевимиз сав кеше хабарластык. Бир боьлмеде яттык. Соьзимиз ногай адабияты, онынъ бугуьнгиси эм танълагысы акында эди. Айтып озайым, онынъ юреги бизим ана адабиятымыз оьрленип,

Оьнери ювсандай куьшли эди

«Язувшыдынъ яшавы — ол оьмир бойы излев. Калай излев койылды — язувшыдынъ да оьз яшавы токталады. Ама язувшы язувшы болмас эди, эгер ол, излеймен деп, яшав ишинде тапкан-тапкан затын сол саьатлей калемининъ ушына кондыра койса. Яшавда мынъ заттынъ ишинен энъ кереклисин тавып, оны да ярамаган увак-туьектен тазалап, калганын тоькпей-шашпай кагытка туьсирип билуьв — аьне сонда ятыр бизим оьнер усталык деп атайтаган затымыз. Эм сондай усталыкты С.Капаев яхшы кулланып биледи», — деп язганы бар Фазиль Абдулжалиловтынъ.

Суюн Имамалиевичтинъ увылы Исадынъ булай язганы бар: «Бизим халкка бир атаклы аьдемнинъ тувганы керек. Болсын скульптор, суьвретши, композитор, язувшы. Оьзининъ оьнеринен баска болып, аты да данъклы болмага тийисли. Ол халкына данък аькелеек, халкымызга уйкен эс эттиреек», — деп.

Ала бота ишинде де

Ак ишекей атады.

Сырагысыз халкта да

Йигит киси тувады,

— деп Суюннинъ оьзининъ язганы да бар.

1957-нши йылда Суюннинъ «Оьтуьв» деп аталып биринши китаби дуныя ярыгын коьрди. Оллахый, Суюн китабын «Оьтуьв» деп неге атаган экен дегенде, язувшы оьзи булай деп явап берди:

«Меним ойымша, адабият-

тынъ сырын-сыбырын билуьв уьшин, онынъ теренине коьмилуьв уьшин коьп оравлыклар эм коьп кыйынлыклар болагын эм сол тыйдажлыкларды оьтер уьшин, зейинликтен баска уйкен куьш те, шыдамлык та, кайратлык та керегин билип, биринши китабиме сондай атты бергенмен».

Тилдинъ туьбин, соьлин табув — ол язувшыдынъ куллыгы, кьри. Язаятырганда, мунавы бир аьруьв ярасык соьз деп, каерге болса, сол ерге кондырувдан пайда йок. Аьр бир соьздинъ «ийисин», «даьмин» сезип, орынын, ерин тавып уйкастырып билуьв — ол шынты усталык. Орынын таппаган соьз — кеше конган конактай. Сондай соьзге етим деп те айтадылар. Кайсы баьтирге, кайсы соьзди айттырувда да коьп ис ятыр. Ол да язувшыдынъ усталык сырларынынъ бириси деп ойлайман. Сол ок заман китаплеримиздинъ баьри баьтирлери де усташа ярасыклы кепте соьйлесе, оларды бир-бириннен айырып та болмас эдик. Яшавда эки кардаш та бирдей болмайды. Аьр кимнинъ де юрис-турмысы баскадай, соьзи де, ойы да баска. А бир кесек шыгармаларда баьри баьтирлери де бирдей ыспайы соьзлер мен соьйлейдилер. Олай болмага керек тувыл.

С.Капаевтинъ «Аьр бир соьздинъ «ийисин», «даьмин» сезип, орынын, ерин тавып, уйкастырып билуьв — ол шынты усталык», — дегенине шайыт тувыл ма ногайлардынъ алал досы Наталья

Капиевадынъ Суюннинъ «Тандыр» деген повести дуныя ярыгын коьргенде булай язганы:

«Баалы эм сыйлы Суюн!

Тандыр уьшин сизге уйкен савбол айтаман. Китаптинъ атын кишкей аьрип пен кавычкаларга алмай, неге язганымды оьзим де айталмайман. Маьнеси эш те, онынъ шынты «тандырлыгында» болар. Сиз бек тувра бергенсиз китапка атты. Кавказшыга, неге десе оьз тандырынынъ сыйыннан уйкен бир зат та болмаяк. Сизинъ китабинъизди асыкпай, аьруьв эс берип окумага меним заманым болды эм ол меним коьнъилимди кувантты. Ногай прозасынынъ янъгы-янъгы аяк басып баслаган куьнлериндеги тувратуврадан данъ-дунък этип атып-согып язувдан сиз бек узак кеткенсиз. Мунавы шынты суьвретлев. Сиз бек яхшы суьвретлеп билесиз аьдемлердинъ кылыкларын, яшав аьллерин, табияттынъ ярасыклыгын, кайдай аьлемет суьвретленген китабинъиздинъ бас келбетлери. Айтпага, ювсаннынъ суьвретин келбаклавынъыз аялак та бек куьшли.

Орыс критиги Ирина Пирогова Суюн Капаевтинъ яратуьшылыгы акында булай деген:

«Наьсипке, сонъгы йылларда бизде миллетлер адабиятынынъ прозасы аьруьв оьлшемде язылып келеятыр. Сонынъ уьшин де оны совет адабиятында эм тыс эллерде яхшы белгили болган, ийги язылган шыгармалар ман бир сыдырага салмага болаяк... Мен булай-

да молдаваншы Ион Друцединъ, кыргыз Чингиз Айтматовтынъ, чукча Юрий Рытхэудынъ эм авар Расул Гамзатовтынъ яратуьшылыклары акында айтаман.

Меним билуьвиме коьре, «Тандырдынъ» авторы ногай язувшысы Суюн Капаев те сол йогары оьлшемде язады эм сонынъ уьшин де онынъ китабининъ ямагатшылык эм суьвретлев маьнеси де сондай уйкен...»

«Родопски устрем» деген болгар газетасында баспаланган хабарласуьвдынъ бир кесегин келтирейим.

«**Георги Гривнев** (болгар журналисти): *Сизинъше, язувшыды шынты язувшы этетаган не зат ты?*

Суюн Капаев: Не зат болсын, шынты язувшы болар уьшин, шынты зейинлик керек. Оннан сонъ куллыкты да суыймеге керек. Аьдемде аьне сол эки зат болмаса, ол язаман деп те кыйналмага керек тувыл. Тек бир зейинлик пен куллыксыз-затсыз шынты китап язып болаяк тувыл. Не шаклы куллык этсенъ де, зейинлик болмаса, язган затынъ маьнесиз болады. Язувшыга аьне сол эки зат бек керекли. Оннан сонъ язувшы яшавды яхшы билмеге керек. Оны билер уьшин коьп ерлерди коьрмеге, коьп затларды билмеге тийисли. Кыскасыннан айтканда, ойлы, окумыслы, зейинли язувшы терен ойлы шыгарма язады.

Георги Гривнев: *Сиз коьп*

окый боларсыз? Кайсы язувшыларды суыйп окыйсынъыз, кайсыларын яратпайсыз?

Суюн Капаев: Окийман. Бурынгы Куьнтувар язувшыларынынъ шыгармаларын. Классиклерди. Боьтен де аьли Чингиз Айтматовтынъ язганларына эсимди бек беремен. Бирер китаплерин кайтаралап окып та аламан. Уйкен язувшы, аялак уйкен керекли соравларды коьтереди. Оннан сонъ В.Астафьевти, В.Распутинди, В.Беловты окумага сүемен. Сейирим келип окийман, орысшага коьширилип баспалана тураган сизинъ габровшыларынынъ хабарларын. Олар бизим ногай халктынъ бурынгы айтувларына усап келдилер. Соьзлери аз, а маьнелери уйкен, куьлкиси де, йылавы да бар. Менимше, усас болатаганлардынъ да маьнеси йок болмас. Болгарлар оьзлери Кавказ ериннен шыкканлар. Бурынгы кыпшаклардынъ бир бутагы боладылар. Бизим де асылымыз — сол кыпшаклардан...»

1968-нши йыл Суюн Имамалиевичтинъ калемининъ астынан тагы бир китаби дуныя ярыгын коьрди. Ол — «Ювсан». Китаптинъ акында бир зат та эскермей, онынъ энъ биринши сыдыраларын окып карайык.

«Не аьжейип куьшли ийисогады аьдемнинъ бурнына! Ийисли сув десенъ — ийисли сув тувыл. Кокыйды. Койы туьскен боьртеньке шайдай болып кокыйды. Аьдемнинъ басын айланды-

савлай Элге белгили болып баруына суйинетаган эди. Сонъ ол мага айырылысув вакытта: «Анварбек иним, язайык, халк уышин язайык. Арымайык. Аяли бизде карув бар, сулып та бар», – деди.

Тек не пайда, оьзи бизден кетип те калды... Ол – аьдемнинъ бактысы, язувы. Оны Кудай оьзи биледи. Ама бизим юреклерде Суюн-агайымыздай шынты аьдемлер эм шынты язувшылар яшайдылар эм яшаклар. Аьне соннынъ акында буьгуьн мен айтпага суйген эдим:

– *Оьлмеген*

сизинъ совзлер,

Коьресиз,

буьгуьн айтамыз.

Сиз калдырган

йоллар кенъ,

Биз оны ман барамыз.

Барамыз биз оны ман,

Эм артка да караймыз.

«Капаев бизи мен!» –

деп,

Кайтаралап турамыз!..

Аьне сондай болып меним эсимде сакланады эм турады насихатшым эм йолландырувшым – сыйлы агайым эм суйген язувшым Суюн Имамали улы Капаев...

А. КУЛТАЕВ,

Дагестаннынъ Язувшылар союзынынъ секретари.

рады. Дуьмле-муьшесин айландырады. Коьнъилин коьтереди».

«Шоьблик» десек, аьдетинше, бизим коьз алдымызга тоьселип яткан, яны болмаган бир кум бослыгы келеди. А «Юваннынъ» бас деген бетлерин бир аьруув этип окып карашынъыз. Ол бетлер:

«– Дунья дегенинъ калай ярасыкты деп! – кимге айттырмаслар.

– Яшав аьжелсиз. Ол ярасык, оны ярасыклайтаган аьдем. Аьдемди аьдем этетаган аьдемлик! – деп кимди ойландырмаслар.

А Йолмамбеттинъ шоьблик оьсимлигининъ коькыйтаган ийисине берилгенин бир аьруув этип тешкершинъиз. Бу зат:

– Аьдемнинъ кишкей юрегининъ ишинде ятатаган суьуов калай бир уьйкен, калай бир куьшли зат ты! – деп кимге айттырмас.

Сондайды да лирикады куватлы эстетикалык савытка айландырып, ол савыттынъ ярдамы ман аьдемнинъ эм ол аьдем яшайтаган дуьнядынъ соьз бен айтып болмас ярасыклыгын, ыспайлыгын эм аьрувлигин ашув – аьне сол тувыл ма язувшыдынъ усталыгынынъ туьп маьнеси», – деп язган Ф.Абдулжалилов.

(Ызы болаяк).

Й. АГАСПАРОВ,

Терекли-Мектеб авылы.

КИЗЛЯР РАЙОНЫ

Эгинлерде ис басланган

Кизляр районунда ДР авылхозяйствоэмазык-туьлик министрининъ куллыгын юритувьшиси А.Ганакаевтинъ етекшилеви мен ДР Оькимет делегациясы болып кетти. Республикадынъ орталыгыннан келген делегация Шешен Республикасынынъ Шелковской районнынъ эм Дагестаннынъ Бабаюрт эм Кизляр районларынынъ межесинде орынласкан Терек йылгасындагы Каргалинский «гидроузелды» карав бойынша куллыгын баслады. Каргалин плотинасы Старотеречный сувгарув тармагынынъ татавълларын сув ман канагатлавга деп туьзилген. Негизли авылхозяйстволык културалардынъ онъайлыгы ондагы сувдынъ бары ман байланыслы. «Гидроузелге» А.Ганакаев пен бирге ФГБУ «Минмелиоводхоз РД» етекшиси З.Курбанов мелиораторлар ман бирге келдилер. Ведомстволар етекшилер «гидроузелды» карадылар. Сувды йиберуув бойынша плотинадынъ амалларын тергедилер. Сув йиберуувининъ ис йорыгы, аграрийлер эм мелиораторлар биргелес аьрекет этпеге керек баска соравлар да каралдылар. Айырым кепте А. Ганакаев мелиораторларды, авылхозяйстволык товар болдырувшыларды маьселелерге аьнълавлы карамага шаькырды.

Соннынъ ол аграрийлерге коьккк айынынъ 1-нен сув татавълларга йиберилгени акында ийги яьтылык акында билдирди.

Оннан сонъ делегация Кизляр районнынъ администрациясында болды. Онда ДР Авылхозяйство эм азык-туьлик министерствосынынъ йыйыны оьтти. Йыйын Дагестаннынъ сырт регионундагы агропромышленный комплексининъ оьрленуьвининъ соравларына багысланган эди.

АПК оьрленуьвининъ соравлары бойынша кызыксынган хозяйство етекшилер эм ДР Сырт регионнынъ МО-лар ваькиллери, республикалык эм федераллык служба-лардынъ катнасувы ман оьткен кенъ йыйынды аша келип, район аькимбасы Кизляр районунда яшавшылар уьшин авылхозяйство приоритетли тармагы болаганына эс каратты.

АПК предприятиялерин авылхозяйстволык техникасы ман канагатлав бойынша «Дагагроснаб» АО бас етекшиси Ч.Мутуев шыгып соьйледи. Шегертки мен пайдалы куьрес юритувь кереги акында ДР бойынша Россиядынъ авылхозяйстволык орталыгыннынъ етекшиси М.Гаджимагомедов та айтты. Ерлердинъ келеекте кумлакларга айлануьвынынъ алдын шалув соравлары да каралдылар.

НЕФТЕКУМ РАЙОНЫ

Абрам-Тобье авылында

Ногай халкымыз яшайтаган ерлерде ийги оьзгерислер болаганы аьр кайсымызды да куьезлендирмей болмайды. Яьныларда Нефтекум районнынъ Дагестан ман япсарында орынласкан Абрам-Тобье авылында, «Ногай арба йолларында» деп аталып, концерт кешлиги уйгынланып оьтти. Концерт Ставрополь крайы эм Дагестаннынъ косылган кесек ерге трасса йолын тоьсевге оьз куьшин, косымын эткен Абрам-Тобье авыл яшавшысы Эльдар Эсполовтынъ халкы уьшин эткен алал исине багысланган эди. Авылмаданият уьйинде йыйылган авыл яшавшылары Карагас авылынынъ «Лашынлар» деген балалар уьшин

биюв ансамбль катнасувшылырыннынъ бай оьнери мен таныстылар. Концертти ДР ат казанган маданият куллыкшылары, белгили ногай йырлавшылары Мавлимберди Кишинеев эм Алиммет Аблезова юриттилер. Олар коньырав сеслери мен ногай, орыс йырларын йырлап, тыньлавшылардынъ коьнъиллерин авладылар. Халк патриоты Эльдар Эсполовтынъ атасы Мавлимберди Эсполовка увылынынъ коьримли алал иси уьшин савлай ногай халкы атыннан разылык хатын эм ногай баьтири ясалган суьвретин тапшырдылар. Концерттинъ соннынъ Абрам-Тобье авыл яшавшылары Мавлимберди Эсполов, Зарган Ялманбетова ортага

шыгып келгенлерге разылык соьзлерин айтып эситтирдилер. Олар Дагестан Республикасынынъ келген ногай йырлавшыларын, «Лашынлар» ансамблининъ катнасувшыларын келеекте де Абрам-Тобье авылында йыйы конак болмага шаькырдылар.

Соьйтип касымыздагы регионунда орынласкан ногай авылында оьткен шатлыклы концерт, онда келген аьр бир ногайдынъ юрегинде халкы уьшин, халкымыз уьшин яны авырыган алал йигитлер бары уьшин оьктемлик, патриотлык сезимлерин эндири.

Г. РАМАЗАНОВА.

Суьвретте: *ногай йырлавшылары М.Кишинеев эм А.Аблезова М.Эсполов пан.*

Байрам юреклерде йылувлык калдырды

Бу йылдынъ коьккк айынынъ 22-нде Ставрополь крайнынъ Тукуй-Мектеб авылында аьр йыл сайын озгарылатаган Сабантой язлык байрамы уйгынланып оьтти. Байрамга деп коньысы районлардан, авыллардан, айтпага, Дагестан, Карашай-Шеркеш Республикаларынынъ Ногай районларынан яшавшылар эм Ставрополь крайундагы Нефтекум район администрациясынынъ, Ставрополь край губернаторынынъ ваькиллери йыйылган эдилер. Бай-

рам бек кызыклы, коьнъилли, маьнели болып оьтти. Ногай халктынъ бурынгы яшавтурмысы ман таныстырув мырадта выставка уйгынланган, эки термелер де курылган эди. Байрамга келген саьбийлерге деп, батутта ойындар уйгынландылар. Завыкланган балалардынъ кызыклы ойыны ман ата-аналар да куьезлендилер. Келген конакларга деп байрам концерти, азык-туьлик сатылувы да уйгынланган эди. Байрам катнасувшыларына деп тегин ас

та берилди. Байрамга йыйылган аьдемлердинъ коьнъилин оьз оьнери мен йырлавшылар да коьтердилер. Белгили ногай йырлавшылары, халк оьнерлери Яхья Кудайбердиев, Алибий Романов, Алиммет Аблезова эм Тимур Мурзаев коньырав сеслери мен тыньлавшылардынъ юреклерин бийледилер.

Концертте Тукуй-Мектеб эм Каясула авыл орта мектеблериннен окувшылар да ортакшылык эттилер. Боьтен де каравшылардынъ эсин

ногай халк хореографиялык «Айланай» ансамбли эм патшалык миллет саз алатлар оркестрининъ коьрсетуьвлери де каратты.

Эр кисилер спорттынъ туьрли кеплери, айтпага, футбол, армрестлинг, гирь коьтерувь, куьрес деген миллет ойыны бойынша ярыс катнасувшылары болдылар. Еньувшылар туьрли савгаларга тийисли этилдилер. Байрамнынъ соннынъ авылдан алыста болмаган майданда ат шаьысув ярысы да озга-

рылды.

Ярык эм ярасык байрамды уйгынлавшыларга эм аьрекетлевшылерге уьйкен савбол айтамыз. Шарада ортакшылык эткен аьр бир аьдем язлык байрамнынъ озгарылувы ман разы болып калдылар.

Йыйылганлардынъ юреклеринде байрам йылувлыгы коьпке дейим сакланар.

В. КИДИРНИЯЗОВА.

Суьвретлерде: *шарадан коьринислер.*

ТЕРЕКЛИ-МЕКТЕБ ОКУВ ОШАГЫНДА

Бу куынлердинъ оьктемлиги эм сенимлери

Янтыларда А. Джанибеков атындагы орта школынынъ актовый залында биринши кере «2017-нши йылдынъ энъ де ийги окувшысы» деген республикалык конкурсынынъ муниципаллык кезеги оьтти. Мунда конак эсабында «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимбасы З.Аджибайрамов, «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасынынъ орынбасары А.Межитов, ногай шаири С.Майлыбаева, «Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ етекшиси Э.Кожаева болдылар. Конкурста районьмыздынъ туьрли авылларыннан 10 ийги деген окувшылар катнастылар: Фатима Менлиалиева (10-ншы класс, Кумлы авылы), Бриллиант Оразова (10-ншы класс, Карагас авылы), Индира Янакаева (9-ншы класс, Орта-Тобье авылы), Алия Куруптурсунова (11-нши класс, А.Джанибеков

атындагы школа), Зенфира Сабутова (10-ншы класс, Червленные Буруны авылы), Калимат Лукманова (10-ншы класс, Ленинаул авылы), Алтынай Давлетова (9-ншы класс, Эдиге авылы), Салима Баймурзаева (10-ншы класс, Куьнбатар), Алибек Эдильбаев (10-ншы класс, Нариман), Юлия Абдулсаметова (11-нши класс, Кадрия атындагы школа) катнастылар. Оларга белгиди жюри агзалары : Билимлендирууь управлениясининъ етекшиси К.Отегенова (председатель), онынъ орынбасары М.Гапарова, Карасу авыл школынынъ директоры А.Байманбетова, Калинин авыл школынынъ директорынынъ орынбасары Н.Джумагельдиева, «Яслык» яслар орталыгынынъ етекшиси С.Сарсеев бердилер. Шарады А.Джанибеков атындагы школадынъ окувшылары Г.Хозбулатова эм Р.Эрембетов юритдилер.

Конкурс катнасувшыларга каратылган соьзлери мен А.Межитов ортага шыкты: «Аьр биринъыз оьз школаньызды, авылынъызды коьрсетсиз. Сиз бир-биринъыз бен базласпайсыз, сиз туьнегуьнги куьн мен, оьзинъыздинъ алдыга ымтылмага буршав берген касиетлеринъиз бен куьндеслесесиз. Сизинъ бу конкурста тек катнасувнынъыз енъуьвге тенъ». К.Отегенова окувшыларга Тувган Элининъ онъайлыгы уьшин ийги оькымага маслагат берди. Окувшылар 3 туьрли сынавларда базластылар, айтпага, катнасувшыдынъ яратувшылык презентациясы: «Мен уллы элдинъ инсаны», уй иси «Россия агы», «Тувган элим меним кенъ». Тагы да окувшылар туьрли муниципаллык, республикалык, Савлай-россиялык конкурсларда катнасып, тийисли болган Сый грамоталарын, дипломларын иййып «портфолио» аьзирле-

дилер – бу конкурстынъ заочный кезеги.

Конкурста аьр бир авыл школы оьз муьйсин аьзирлеген. Онда ногай миллет кийимлер, зияпетлер тизилген. Конкурс бек кызыклы эм коьнъил коьтерилис аьлде оьтти. Онынъ сырагылары бойынша 1-нши орынды Юлия Абдулсаметова (Кадрия атындагы школа), 2-нши орынды Алия Куруптурсунова (А.Джанибеков атындагы школа), 3-нши орынды Калимат Лукманова (Ленинаул авылынынъ школы) бийледилер. Баргылы орынларды бийлеген балаларга «Ногайский район» МО администрациясыннан акшалай баргылар, медальер эм кубок тапшырылды. Юлия Абдулсаметова белгиленген конкурстынъ республикалык кезегинде Ногай районды ваькиллек.

Н. КОЖАЕВА.

Сувьретте: конкурстан коьринис.

АВЫЛ ЕРИНДЕ

С.Капаев атындагы мектебте

С.Капаев атындагы Калинин авыл мектебинде оьз исин суьйген окутувшылар аз туьыл. Олар куьндегилик аьрекет мен балалардынъ билимлерин арттырувга уйкен себеплигин тийгистедилер, оьзлери де, кеспи усталыгын шайытлап, район билимлендирууь тармагында озгарылатаган туьрли шараларда белсенли катнасып, алды орынларга да тийисли боладылар. Айтпага, сегиз йыл узагында куллык этетаган окутувшы Саида Бекманбет кызы Кельдасова быйыл «Энъ ийги класс етекшиси район конкурсында катнасып, 2-нши орынга тийисли болды.

Калинин авыл мектебининъ окувшылары да УО-дынъ баславы ман озгарылатаган туьрли конкурсларында ийги етимислер коьрсетдилер. Айтпага, 3-нши класс окувшысы Амина Акманбетова (окутувшысы Саида Бекманбет кызы) халк аьдетлери мен байланыста «Бурынги ногай аьдетлери акында» деген конкурста катнасып, оьз оьнерлери мен баирин де сукландырды. 6-ншы класс окувшысы Абдулкерим Исаков (окутувшысы Нарбике Ашим кызы) математика сабагынан район олимпиадасында катнасып, 2-нши орынды бийледи. Бу эки окувшылар энди конкурслардынъ республикалык кезеклеринде ортакшылык этееклер.

Бу авыл мектебинде окутувшылар класстан тыскы коьп шаралар да озгарадылар. Айтпага, ана тилиннен окутувшы Р.Акбердиевадынъ планы бойынша мектебте халklar ара ана тилине багысланып юмалык озгарылды. Китапхана куллыкшысы Г.Янгазиева ногай тилине багысланган выставкасын этти. Юмалык шаралары окувшылардынъ белсен катнасувы ман кызыклы эди: суьвретлер ясав, ятлавлар окув, сочинениелер язув конкурслар эм баскалар. Бек усташа оькыдылар окувшылар бизим ногай

шаирлеримиздинъ ятлавларын. Айтпага, А.Бекеева (8-нши класс) – Д. Шихмурзаевтинъ «Ана тилим», А.Тулашева (5-нши класс) – М.-А.Хановтынъ «Коьтер басынъ, ногайым», Д.Абдулсаметова (5-нши класс) – «Анам», А.Акманбетова (3-нши класс) – С.Майлыбаевадынъ ятлавларын оькып эситтидилер. А 5-нши класс окувшысы Р.Казгереева оьзи язган «Таьтли Булак» деген ятлавын оькыды.

«Ана тилим, сен баасынъ бизге» деген тема бойынша сочинениелер язувда ийги сырагылар коьрсеттилер окувшылар Р.Манкаев (7-нши класс), А.Искаков (6-ншы класс), А.Кельдасова (5-нши класс), А.Бейтуллаева (5-нши класс), К.Эсиргепова (8-нши класс).

«Билесинъ ме ана тилинъ?» деп викторина озгарылды. Онда ийги билимлерин коьрсеттилер окувшылар А.Кельдасова (7-нши класс), Д.Абдулсаметова (5-нши класс), Я.Казгереева (5-нши класс).

Юмалыктынъ тамамында ана тилиннен окутувшы Р.Акбердиева югарыда белгиленген окувшыларга Сый грамоталар тапшырды. Сондай Сый грамоталар ман белгилендилер мектебте озгарылган китап юмалыгында белсенлик коьрсеткен окувшылар да. Олар – А.Кельдасова, А.Бейтуллаева эм И.Исмаилов (5-нши класс), И.Бальгишиев эм Х.Кельдасова (4-нши класс), Э.Кульдиев эм А.Акманбетова (3-нши класс) окувшылары. Китапхана куллыкшысы боьлме ишин ярасыклады, «Китап – бизим энъ ийги досымыз» деген выставкасын аьзирлеп уйгынлады.

Сондай кызыклы шаралар озгарады бизим авыл мектебинде.

Г. ЯНГАЗИЕВА,
окутувшы.

«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО АДМИНИСТРАЦИЯ КОМИССИЯСЫ

Сырагылар келтирилди

Ясы етпегенлердинъ ислери эм олардынъ ыхтыярларын коршалав бойынша комиссиядынъ яваплы секретари Зухра Аджиманбетова 2017-нши йылдынъ биринши кварталында этилген куллыклардынъ сырагыларын келтирди. Онынъ соьзлери мен, белгиленген кесек заман «Ногайский район» МО администрациясында ясы етпегенлердинъ ислери эм олардынъ ыхтыярын саклав бойынша комиссиясы ман коьп куллыклар этилген. Комиссия агзалары ман аналары тийисли кепте оьзининъ ата-аналык борышын толтырмайтаган, эки аьелди белгилегенлер эм алдын шалув эсапка алганлар. 1 ясы етпеген бала административли дембиге йолыгувдынъ заманы озганы ман байланыста

алдын шалув эсаптан тайган. Бу куьнлерде комиссиядынъ эсабына 7 аьелден 10 ясы етпеген бала алынган. Эсапка алынган балалардынъ коьбисининъ ата-анасы тербиялав эм карав бойынша оьзлеринынъ борышларын тийисли кепте толтырмайдылар. Комиссиядынъ агзалары сосы аьеллерге барадылар, кешки вакытта балаларды тергейдилер, педагог-окутувшылар оьспирлер мен ислейдилер.

Уьстимиздеги йылдынъ басынан алып комиссиядынъ 3 кенъеси оьтти. Комиссия агзалары ман тергевсизликтинъ, наркоманиядынъ, токсикоманиядынъ, алкоголизмининъ, суицидтинъ, ясы етпегенлердинъ ыхтыяр бузувларынынъ, олардынъ ямагатка карсы аьрекет этуьвге катыстырувдынъ алдын шалув

бойынша комплексли планы туьзилген.

«Ногайский район» МО администрациясында ясы етпегенлердинъ ислери эм олардынъ ыхтыярын саклав бойынша комиссиясы ман ДР Оькиметининъ Председателининъ Биринши орынбасары Анатолий Карибовтынъ етекшиливи мен озган кенъестинъ (17.01.2017й. №11/9-30) кенъес протоколы тергелген. Комиссиядынъ токтасына келисли онынъ регламентине федераллык эм регионаллык оьлшемлерде законлар кабыл этилинген шаклы туьрленислер киритилеек. Комиссиядынъ кенъесинде оьспирлердинъ яз заманда тыншаювы бойынша сорав ойласылды.

Ясы етпегенлердинъ ата-аналарына эм законлы ваькиллери-

не 5 протокол каралган (ясы етпеген балаларын тербиялавда эм каравда ата-ана борышын тийисли кепте толтырмав). 4 ата-анага соьз тийген, 1-ден 500 маьнет акша штраф алынган.

Комиссия Яшавшыларды куллык пан канагатлав орталыгы ман тар байланыс тутады. Солай ок комиссия маслагаты ман 17 ясына еткен 2 аьдем куллык йоклык бойынша эсапка «Ногайский район» МО Яшавшыларды куллык пан канагатлав орталыгына алынган, 1ясы етпегенге кагытлар аьзирленеди. Эки ясы етпегенге куллык йоклык бойынша 935 маьнет акша пособие тоьленер уьшин Сбербанкта счетлар ашылган. Уьстимиздеги йылдынъ май айында олар орталык берген направление мен окувга

кетееклер.

«Комиссия ман осал аьлде яшанган аьеллерге кийим йьнов уйгынланган. Йыйылган затлар керексинген аьдемерге йиберилген.

Мен ата-анасы айырым яшап баслаганнан сонъ, ясы етпеген балалар кайсысы ман калаяк соравын шешкен суд кенъеслеринде ортакшылык этемен. Бизим куллыкта бас маьселе – ата-аналардынъ тийисли кепте оьз борышларын толтырмавы. Бир ата-аналар балаларынынъ окувын карамайдылар, кешки мезгилде олар кайда деп те тергемейдилер. Комиссиядынъ куллыгында кенъеслерге дерислерди коьп йиберегаган окувшылардынъ окутувшыларын шаькырув аьдетке кирди», – деди Зухра Аджиманбетова.

А МУСАКАЕВА.

РАЙОН ОРТАЛЫГЫНДА

Навруз келди шоьлиме

Яньюларда Терекли-Мектеб авылында язлык келуви – Навруз байрамы авыл администрациясынын эм маданият кулыкшылары ман биргелес уйгынланып белгиленди. Маданият уйининь алдындагы майданда халк йыйылып, ойнап, куылип, юбанды. Байрам араб тилинде мусылман дуа окытув ман басланды. Сонъ йыйылганларга берекет, наьсип, онъайлык йорап, «село Терекли-Мектеб» СП МО администрациясынын акимбасы З.Аджибайрамов, согыс эм ис ветеранлар советининь председатели А.Сангишиев шыгып сойледилер. Зейдулла Курманович «Ногайский район» МО-сындагы КЦСОН-нынъ ясууйкенлердинъ куьндизги ял алув боьлигининъ социаллык буйым-

ларын алувышлар З. Байманбетова ман Т.Юлакаевага Сый грамоталар тапшырды, тагы да ол байрамлар озгарувда белсенли ортакшылык этетан маданият кулыкшылары, буьгуьнги шарадынъ юритувшилер Г.Кокоева ман Б.Курмановага, «Айланай» патшалык фольклор этнографиялык ансамблининъ етекшиси М.Ваисовка, байрам озгарувда карыж якган коьмек эткен савда юритувщилендинъ атларын айтып, озь разылыгын билдирди.

Байрамда озь аьлемет тавыслары ман йырлавышыларымыз А.Романов, З.Аджигеримова, Д.Караев, М.Ваисов, Б.Куруптурсунов эм кишкей йырлавышылар С.Караянова, А.Зарманбетова эм А.Лукманова йырлап, «Айланай» эм балалар «Карлы-

гаш» бинов ансамбльлерининъ катнасувышылары озь ярасык биювлери мен, А.Джуманбетов домбыра ойнап, кувыршаклар бийитип, халктынъ коьнлин коьтердилер. Мунда тагы да балалар юмаклар шешип, аркан тартып базласып, савгалар алдылар. Оларга каьм-петлерди, туьрли зияпетлерди миллет кийимлер кийген ети кыз пайлады. Солай ок курылган термединъ касында, ногай шай асылып, сыпыра курылды. Шавшувласкан балалардынъ тавыслары байрамды боьтен де ярасык эм коьнйил коьтерисли эттилер. Солай ок аукционда товарлар сатылды. Балалар байрам сонъында ягылган оттынъ касында ойнадылар, уьстиннен кыргыдылар.

Н. КОЖАЕВА.

Суьвретте: байрам мезгили.

КОьНЬИЛ СЫРЛАРЫ

Ярасыклы йыл шагы

Язлык келсе, кырларда энъ де бас деп шабденлер атадылар. Солар – баьри-не де язлыктынъ биринши саламындай.

Табиат тирилип баслайды сувыктан, карлардан, бузлардан.

Язлык – ол инсанлардынъ коьнйилининъ шабдени, уьмиттинъ ясыл оьркени; уьмит – юрек туьбинде, тек ол йылтырайды коьзлерде.

Язлыкты мен шавып бараяткан яланъаяк кыза-

лакка усатаман. Язлык – ол табияттынъ аьр йыл сайын бир кере ясаратаган дайымлык «яслык вакыты».

Язлыктынъ келуви сондай да аьсирет ярасык байрамга усайды; язлыктынъ озьин куьтуьв де – ол бизим оны коьп карап сагынган коьнйиллеримизге тири саьвледей. Байрамлар яшавда аз боладылар, тек бу байрам аьр дайым бизи мен, неге десе ол – юреклерде.

Каранъызшы, тоьгеректи кайдай язлык бийлегенине!

Я. ДИЛЬМАНБЕТОВА,
ЧР, Шелков районынынъ
Воскресеновск авылы.

Язлык ямгыр

Язлык ямгыр – яслыгымнынъ коьзяссы.
Ата юртта йылуьв берген ошагым.
Бала шакта созган анам аясы
Эм аявлап орап алган кушагы.

Язлык ямгыр – йырланмаган йырымдай,
Тып-тып этип юрегимди ашытар.
Ашыгыма айтылмаган сырымдай,

Озган суьйим кайтит мени йылытар?

Язлык ямгыр – ол танъымнынъ
тавысы,

Озган шакты салар тагы эсеме.
Суьйгенимининъ суьйим толган карасы
Яз ямгырды савкат этер куьзиме.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Карасу авыл яшавшысы Разиет Колдасовна Еллыевага

5-нши майда 80 яска толаягы ман

Юз йыл яша, тилеймиз,
Картаймасын юрегинъ.
Бизим уьшин ярасык
Куьнде сенинъ юргенинъ.
Коьнйилликте юр дайым,
Уьйден наьсип таймасын.
Буьгуьнгидей юзинъде
Наьсип нуры яйнасын..

Кутлавшылар: кызлары-Сайдат эм Тайрат, куев кеделери-Шерпидин эм Муратбек, унык кызлары эм кеделери-Зульфия, Нурия, Эльмира, Кушлихан, Анвар, Арсен, Алимхан, Адильхан, куев кеделери-Алексей, Сиражудин, Зиядин келинлери-Айнара, Азизат, Базархан эм немерелери.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы Райхан Умаровна Абдулгаповага

27-нши апрельде 55 ясына толувы ман

Кутлы болсын тувган куьнинъ, анамыз,
Янъмыздан сени артык суьемиз.
Узак болсын бир берилген оьмиринъ,
Юрген йолга шешекейлер тоьселсин.
Аьр куьнинъе, аьр йолынъта, анамыз,
Оьрнек болып, ийгиликлер оьрилсин.
Бол наьсипли, тувганларды кувандыр,
Тувган куьнде баьрин сен сукландыр.

Кутлавшылар: эри Курманали, балалары: Эмилия, Расул, Гульмира, келини Айгуль, куев кедеси Нурманбет, уныклары эм йиенлери: Сурия, Абдул-Малик, Ахмат, Далгат, Арифупла.

Терекли-Мектеб яшавшылары Али-Мурат эм Асинат Койлакаевлерге

мерекели куьнлери мен

Яркыраган язлык шагы
Сизге куьез аькелсин.
Сизинъ тувган куьнлерде
Кардаш-тукуьм суьйинсин.
Сыпыранъыз сол куьнлерде
Берекеттен ийилсин.
Коьнйиллерди коьтерген
Ийги соьзлер айтылсын.

Кутлавшылар: Аблезовлардынъ эм Аджиевлердинъ аьеллери.

Орта-Тоьбе авылынынъ кишкей яшавшысы Альбина Рустамовна Кишинеевага

25-нши апрельде 2 яска толганы ман

Заман калсын, сен оьсси,
Оьсип, бизди суьйинтши.
Уьйинъизге келгенде
Бетимизден сен оьпши.
Аьр йылда да тувган куьн
Ийгиликлер аькелсин.
Кардаш-тукуьм йыйылып,
Сага оьрмет этилсин.

Кутлавшылар: уьйкен нагашакайы, уьйкен энеси, нагашакалары Арслан, Рашид, энеси Феруза.

ЯСЛАР ФЕСТИВАЛИ

«Турналар Россия уьстинде»

Бу май айынын алдындагы куьнлерде Дагестан Республикасынын баъри территориаллык округларында да «Россия маданияты (2012-2018-нши йыллар)» деген программа эм «Аьдем капиталы» приоритетли проект эсабында «Турналар Россия уьстинде» деп аталган яслар фестивалинин зоналык кезеклери ьтедилер.

Фестиваль РФ Маданият министерствосынын, ДР маданият министерствосынын, Республикалык халк ьратувшылыгынын эм муниципаллык образованиелер уйинин колтыклавы негизинде уйгынланып озгарылады.

Уйгынлавылардын соьзлерине коьре, фестиваль Аталыктын баьтир тарихи эм аьскершилик данькын таралтувга, Тувган Элдин саклавыларынын эстелигине сый этуьвди, яс-явкады патриотизм негизинде тербиялавга каратылган. Фестивальде йьрланатаган йьрлар граждaн-патриот темасына багысланган. Солардын ишинде Россия, Кавказ, Уллы Аталык согысынын ветеранлары акында, бесик, солай ок ата юрттын акында йьрлар да йьрланады.

Патриот йьрларды ийги йьрлавылар 9-ншы Май Еньуьв Куьнинде Махачкалада Сырт-Кавказ федераллык округынын регионларынын йьрлавыларынын катнасувы ман ьткерилеек «Турналар Россия уьстинде» деген фестивалинин тамамлав гала-концертинде ортакшылык этееклер.

БИЛСЕНЬИЗ, КЕРЕКЛИ

Тергелуьвдинь пайдасы болмаса, зарары йок

Диспансеризация – тегин аьлде медициналык тергелуьв. Бу тергелуьвди мырады бар 21 ясыннан алып аьдемлер ьтпеге боладылар.

2017-нши йылда диспансеризацияды 1999, 1996, 1993-нши йылларда эм соннан соньгы уьшинши йылларда тувганлар ьтпеге борышлылар.

Эгер сиз уьш йылдан артык заманнан бери медициналык тергелуьвди ьтпеген болсаньыз, тувган йылыньыз диспансеризация ьтетаганлар санына кирмесе де, тергелмеге болаьсыз. Сизге биревдинь де тьйдажылык ьтпеге ьхтыяры йок.

Диспансеризация ьтуьв пайдалы. Сол тергевлерди ьткен шакларда зарарлы авьрувлар бар болса, коьринеди. А оларды эртеректен аянлав авьрувдын алдын шалмага да коьмекши болады. Биз билип, авьрувдын барын эртеректен билуьв, аьдем ьмирин де узайтув болады.

Диспансеризация ьтетаган аьдемнинь анында ОМС полиси, РФ граждaнининь паспорты болмага керек.

Сиз диспансеризация ьтеектен алдын сизге тийисли бланк береди. Сол бланкта сизинь бойыньыздын, шеккиньиздинь ьлшеми белгиленмеге, кан коьтерилуьвиньиз неше экени, кыскаша, сизинь яшав аьлиньиз акында билдируьв болмага керек. Тек сол зат-

ларды билгеннен сонь, сизге врач кайдай тергелуьвлерди ьтпеге кереги акында айтады.

26 ястан алып 39 ясына дейим аьдемлер кайтип медициналык тергевлерди ьтпеге кереклер?

2017-нши йылда диспансеризация ьтетаган аьр бир категория аьдемлер бир туьрли, ьзлерининь ясына коьре ьтпеге керек тергевлерди ьтедилер. Аьр бир тергевлерди ьтетаган аьдемлер кан, сув даьрет анализлерин бермеге кереклер, юректинь ислевин тергемеге, хатынларга гинекологка кирмеге эм ьпкеди тергевди ьтпеге тийисли.

39 ясыннан алып 45-тен артык яслары болганлар кайтип тергевди ьтпеге кереклер?

Аьдемнинь ясы уьйкен болган сайын ога коьп тергевлерди ьтпеге керек болады. Сол эм артык ясларындагы аьдемлердинь кан, сув даьрет анализлери терен кепте тергелмеге керек, эр кисилер урологка, хатынлар маммологка бармага, ас казанын, коьзлерин эм сондай баска тийисли муьшелерин тергетпеге кереклер. Сол медициналык тергевлерди ьтуьв ьзиньизге пайдалы. Авьрувды эмлевден эсе алдын шалув пайдалы.

С. АДЖИЕВА, терапевт.

Г.И.Теминдарова

Уьстимиздеги йылдын 27-нши март куьнинде яшав ьмирининь 71-нши йылында каты авьрувдан сонь тайды арамыздан Терекли-Мектебининь сыйлы яшавшысы, авылдасымыз Гульфира Исаковна Теминдарова.

Г.Теминдарова Ногай районунынь Орта-Тоьбе авылында 1945-нши йылдын 23-нши октябринде тувган. Ерли мектебтен сонь ол баслап медучилищесин, сонь Дагестан мединститутын окып битирген. Ис аьрекетин санэпидстанцияда куллык этуьвден баслаган эм савлай яшав ьмирин савлык саклав тармагында кыйын салувга багыслаган. ьз аьрекетинен ол – республикада ногойьмыздын атын айттырган сулыплы врач-гинеколог. Уьйкен уьлис коскан ол ьзининь куьндегилик коьримли иси мен ДР Президенти Р.Абдулатиповтынь баславы ман кабыл этилинип алынган он приоритетли проектлердинь бириси – «Дени сав Дагестан» проектин яшавга шыгарув аьрекетке.

Сулыплы врач Гульфира Исаковнадын 40 йыллык ийги сырагылы аьрекетин республика етекшилиги аьгыннан белгиленмей калмады. Ол – йогары категори-ялы врач, Дагестан Республикасынынь ат казанган врачы.

ьзининь 40 йылдан артык ис стажы болган врач-гинекологтынь коьп коьмеги тийген бизим кысаяклыларга.

– Гульфира Исаковна кеше демей, куьн демей, керексинген хатынларга табылган. Ол тувыл ма районуьмызда биринши болып хатынларга операциялар этип баслаган, онынь себеплик этуьви мен коьп саьбийлер коьз алдында яшавга энгенлер, – дейдилер авылдаслары.

Районуьмыздын савлык саклав тармагында савлай яшавы бойынша етимисли куллык эткени мен Гульфира Исаковна Теминдарова ийги эстелик, сый калдырган.

Авылдаслыкка да ийги кысаяклыдын яркын келпети акында эстелик бизим юреклерде дайымга сакланар.

Авылдаслары: Насипхан Бальгьшиева, Марина Курганова, Эльмира Аметова, Барият Эмреева, Гульнара Кокоева, Амигуль Башиева.

СПОРТ

Россия чемпионаты ьтти

«А» йогары лига волейбол бойынша Россия чемпионатынын 2016/2017 шагынынь сырагылары ман «Дагестан» волейбол команды бесинши орынды бийлеген.

Республикамыздын волейболистлерининь еньюьв сандыгында 25 еньюьв эм 78 очко болды. Чемпионаттын ьзгы турында «Дагестан» Казань «Академия» команды ман ойнады.

Турдын ойыны 8-9-ншы апрельде Каспийскте Али Алиев атындагы Дворец майданында ьтти. Биринши ойын 3:0 эсап пан «Дагестаннын» пайдасына, экинши ойында Казаньнен келген ойнавылар 3:1 эсап пан еньдилер.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «село Терекли-Мектеб» Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за 1-й квартал 2017 года

№ п/п	Наименование должности	Количество штатных единиц	Тарифная ставка (оклад)	Ежемесячные денежные поощрения	Оклад за классный чин	За выслугу лет	За особые условия муниципальной службы	За работу за сведениями	Районный коэф.	Итого в месяц	Итого за квартал
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Муниципальные должности

1	Глава сельского поселения	1	13476	13476					2965	29647	88941
---	---------------------------	---	-------	-------	--	--	--	--	------	-------	-------

Должности муниципальной службы

1	Секретарь администрации	1	3367		1387	505	4377	12121	2175	23932	71796
2	Специалист II категории	1	2046		806	613	1228	4501	920	10114	30342
3	Специалист II категории	1	2046		660	409	1228	4501	885	9729	29187
4	Специалист II категории	1	2046		660	409	1228	44501	885	9729	29187
Итого		4	9505		3513	1936	8061	25624	4865	53504	160512

Глава МО СП «село Терекли-Мектеб»

Аджибайрамов З.К.

КІПРФ Ногай райкомы Алимхан Куруптурсунович Кокоевке суьйикли агасы Заур Кокоев топырак болганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, онынь аьелине эм кардаш-тувганларына бассавлык йорайды.	Ногай патшалык драмтеатрынынь профкомы эм куллыкшылары Юнус Ялманбетович Сабутовка агасы Иса Сабутов дуныядан тайганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, онынь аьелине эм кардаш-тувганларына бассавлык йорайды.	Ногай район савлык саклав тармагынынь айтылган врачы Гульфира Исаковна Теминдарова дуныядан тайганы ман байланыста онынь ис йолдаслары каты кайгырадылар эм кардаш-тувганларына бассавлык йорайдылар.	Куьнбатар авылыннан Альмира Межитова Назира Исаковна Елболдиевага суьйикли аьптеси Гульфирадын дуныядан тайганы ман байланыслы болып каты кайгырувын билдиреди, онынь аьелине эм кардаш-тувганларына бассавлык йорайды.
--	--	--	--

«ШОЫ ТАВЫСЫ» (ГОЛОС СТЕПИ)

⊕6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынын Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ьзына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакцияды ман келиспесе боладылар. Авторлар ьзылмалары уьшин явапдылар. ДР-нын Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылуьв заманы – 17 саьатте. Баспалавга кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии ГАУ РД «ИД «Дагестан» по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра 1, 61.